

ענין יח

א) יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. וילפינן דבר זה ממשנה רבינו שאמר לו ליהושע תלמידו בחר לנו אנשים, והכנים על ידי כך את יהושע אתו לצירוף אחד. והנה דיבור זה של משה ליהושע במסבע המלחמה עם עמלק הוא טבוע. בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק. ומתעוררת בלכנו דרישה לפעמו של דבר, שנכחה מלחמת עמלק למקור ההלכה של כבוד התלמיד.

ב) אמנם סח'ך הדברים כך הוא. הנה כברית בין הכתרים נאמר לו לאברהם אבינו גזרת הגלות וכשורת הגאולה. גזרת הגלות נקבע לזמן מספר של שנים, ואילו בשורת הגאולה נקבע לזמן מספר דורות. ודור רביעי ישובו הנה. ועיין ראב"ד בפירושו למשנה דערוית כי כך הוא הדין וכך היא המדה. דהגלות תלויה היא בכסום של שנים, ואילו הגאולה בצירוף דורות היא תלויה. וברי הלכך מרגישים הם רמיהו זו בדברי הכתוב האומר, "מלחמה להשם בעמלק מדר דר". כלומר, מלבד המלחמה בעמלק בכל דור ודור מצד עצם הדור בפני עצמו, הנה עיקר המלחמה בעמלק הוא בהצירוף של דור לדור. ומעם עקריותה של מלחמת עמלק בצירוף זה של דור — דור, הוא מפני שבצירוף הזה גזו הוא אור הגאולה. והכתוב צווח ואומר, "באשר חללים שם הוא". כלומר, המקום היותר חביב לעמלק להעמיד את עצמו שם, הוא החלל המתהווה בין דור אחד למשנהו. שכן, לעמת שיעלה בידו להפחית כחו של צירוף זה, כן לעמתו הולך ומתרחק אותו המועד התלוי במספר הדורות. ועלינו לדעת, כי בשעה שאנו אומרים צירוף הדורות בישראל, הכוונה היא למשמעות כפולה. צירוף הדורות על ידי אב ובן, וצירוף הדורות על ידי רב ותלמיד. מצות הרבצת תורה לתלמידים נאמרה בתורה כלשון ושנתם לבניך מפני שהתלמידים קרוים בנים. ואמנם כן, התלמידים קרוים בנים, אבל מה ענינה של הוראה זו בנוף ענינה של הרבצת תורה לתלמידים? — אלא שהם הם הדברים. הוראה זו שהתלמידים הם הם הבנים, היא נשמת חיה של מצות הרבצת התורה. הוראה זו באה היא ללמד, כי כשם שחיבור דור האב ודור הבן מזהה את מספר הדורות שקף הגאולה

תלוי בו; כמו כן, מהוה הצירוף של דור התלמיד לדור הרב את מספר הדורות המכוון את מועד הגאולה. ומפני כן, הוראה זו היא נשמת חיה של מצות הרבצת התורה. שהלא הרבצת תורה היא יצירת תלמידים. ומפרשת לנו התורה, כי עבודה זו של יצירת תלמידים צריכה היא לעבור דרך כמיהת הנפש ועריגתה לצירוף מספר הדורות הנגזו ביצירת תלמידים. וכאן אנו מגיעים אל חובת כבוד התלמידים כשלך. עיקר ההדגשה כאן הוא על מדת הכבוד, שהיא צריכה להיות כשלך דוקא. שכן הכרת כבודו של התלמיד בלבו של הרב, הוא הוא הידוק החביבות המהוה את צירוף הדורות של רב ותלמיד, בכדי שעל ידי צירוף זה יושלם המעגל של מספר הדורות, שכל המצפה לישועה, אליו הוא נושא את נפשו. לעמת חביבות התלמיד אצל רב, עומדת היא החביבות של עמלק להעמיד את עצמו דוקא בחלל המתהווה בין דורו של הרב לדורו של התלמיד. בכדי לשמש חציצה בין הרב לתלמיד, ולמנוע על ידי כך את צירוף מספר הדורות, לשם הרחקת גילוי הישועה. מלחמה להשם בעמלק מדר דר, גם כמובן דור של רב ודורו של תלמיד היא מתפרשת. והיינו שאותה ההלכה של יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, מפרשת מלחמת עמלק היא נלמדת. ודוקא בשעת הצווי ליהושע להלחם בעמלק, דוקא באותה שעה, כלל משה את יהושע תלמידו אתו לצירוף אחד. בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק.

1

צריך לעבוד את בוראו בענה ושפלות, כי מאתו יתברך אשר נתן לו הכח למעשה זו, לצד מה שזכרנו שצריך שלא ישפיל את לגמרי למעט בעבודתו יתברך, כי לכל אדם לו חלק ויורש בתורת ה' והתיקון הנאות לתקו:

ואל חרבה לעשר אומדות עישור הוא

כנ"ל. שצריך האדם לירא מהבורא ויאלץ מאומד ושמיעה, רק צריך לבחון ולהחלה גדול רזומותו יתברך ושהוא מלא הארץ כבודו ואו תהיה יראתו על פניו, וכו' כוה"ק על ענין פתיחת עינים בשמונה שצריך האדם כל כך להתבונן בדעינוניו שיתברך מלא כל הארץ כבודו ולעילא מכל וכו' כל עלמין ותחות כל עלמין והוא נזעירא כו' עד שלא יוכל לפתוח עיניו הבורא עליו וחסו, ולכן צריך לייחד עצמו התפלה ולבחון בעצמו באם יוכל לעמוד הבורא יתברך ממש פנים בפנים לדבר, תפלה:

משנה יז

שמועין בנו אומר כל ימי כו' ולא לגוף טוב משתיקה. הוא מפרש דברי רבן אביו שאמר והסתלק מן הספק וכו'. ומצאתי לגוף טוב משתיקה, רצ"ל שידו את עצמו כל כך בהבורא יתברך בדביק עד שיתבטל בציאותו וישאר הגוף שחן כמו שאמר הכתוב ותהלים נה. כי האמנם תדברון, רצ"ל כשהייתי במעלות אלם מבלתי כח וחוש לדבר, או יכולתי לפני הבורא יתברך. ואמר (ש"ס ה. ט. ג. דברו, על ידי הדביקות והתשוקה לה וזה נרמז בש"ס (פחות כפי) שתוק במחשבה, כשהאדם עולה במחשבה למי עצמו כהש"ת נשאר הגוף מושקף וכנ"ל:

שהוא ה', והו החסיד, שתשפיע לנו בהירות לחשוב תמיד באמיתות היותך. וישעך נתן לנו, כי הנה ודאי הבורא יתברך חושק בנו תמיד ומשתוקק עלינו תמיד, אך אנו מתפללין וישע"ך נתן לנו לשון פונה, כמו ואל קין וגו' לא שעה (באשית ה. ה), שתתן בלבבנו שגם אנו נשתוקק אליך להסתיר בצל כנפיק:

ואל חרבה לעשר אומדות. עשר הוא יראה, כי

עשר הוא י והיא יראה. ואמר שלא תהא יראתך כדבר מאומד, אך תחשוב בדעתך ובשכלך על כל השוכות שעשה עמך כל ימך על האדמה וגדול תוקפו ומלכותו יתברך, ואז בודדאי תירא מלפניו, כי האיך לא נירא מפני מלך גדול וגדול שאין כמוהו:

או יאמר עשה לך רב והסתלק מן הספק.

רצ"ל שיסמוך אדם עצמו אף מן ספק נידוד עבירה:

או יאמר והסתלק מן הספק. ספק הוא לשון

חיבור, וכן הוא לשון המשנה ואלתר עצמו בגופנים. וירמו כי צריך האדם לדבק ולחבר עצמו כל כך בהבורא יתברך בתורה ובתפלה, עד שיהא מופשט מהגשמיות כל עיקר ומסולק מזה העולם. וכמ"ש בשו"ע א"יח סימן א' שו"ת ה' לגדלי ותהלים סו. ט. זה כלל גדול בתורה, והו הסתלק, שתהא מסולק מן העולם, מן הספק, פירוש מן הסיפוק והחיבור והדביקות בו ית"ש:

או יאמר עשה לך רב כו'. שכאמת צריך

האדם לחזק את לבו בעבודת הש"ת כל מה דאפשר ולעלות במעלות ולא יביט אל מראשו לבעבור שלא יתראש בעבודתו יתברך. והאומר עשה לך רב, הוא לשון גדולה, כמו רב לכם בני לוי נסדבר סו. ז. שצריך האדם להגדיל את עצמו בענין זה להיות תמיד מוסיף והולך בעבודת הש"ת ולא להתגדל ח"ו בעבודתו. כי בורדאי

שקשורה אף אם היא רחוקה כמה פרסאות כן הדבר הוה. וכל זה צריך האדם לחשוב ולקבוע בלבו כי הוא בדביבורו מוענע כל העולמות. אמר מעט ועשה הרבה, רצ"ל אף שתאמירה והדיבור שהוא מדבר הוא מעט, רצ"ל דבר קטן בעלמא, אף על פי כן עושה הרבה כנ"ל:

או יאמר אמור מעט. שאמירתך יהיה במעט

בהכנעה. ואו עשה הרבה, רצ"ל שתפעיל ותעשה הרבה בדביבורך המעט:

משנה טז

רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק. עשה לך רב, רצ"ל לשלומד או מתפלל תעשה לך רב הוא הבורא יתברך, שתצייר במחשבתך שהבורא יתברך הוא לגודך ומלמדך להועיל. והסתלק מן הספק, רצ"ל שלא יהא לך זאת לספק אצלך, רק תחשוב שבודדאי הבורא יתברך מצוי אצלך, כי הוה לעילא מכל עלמין ותחות כל עלמין וכו' כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה כלל. כי זה הוא עיקר עבודת הבורא יתברך לציייר תמיד באמת ובתמים מציאות הבורא יתברך בלי שום ספק כלל, וכמו שהוא עומד בפני חבירו כי ודאי כן הוא. וזה הודאי שמו כן תהלתו, רצ"ל שעיקר העבודה והתפלה תלוי בודאי שמו שציייר תמיד בודדאי שהש"ת לגוד עיניו ורזאה במעשיו, וכפי גודל האמנה בואת כן תהלתו. וכמו שמצינו בדרך המלך ע"ה שאמר וה"י א. כמ"י. ויברך ל'ך א"ת י"ה, ר"ת ודאי. שבתחלה היה מציייר לפניו שבודדאי מציאות הבורא יתברך הוא בלי שום ספק, וכמו שמשנה רבינו ע"ה עלה בשם זה לרקייע, שהיה מציייר תמיד לפניו זאת ועלה במעלות עד רום רקיע. ועל כל פנים אם אין ביכולתינו לעשות כואת, על כל פנים נציייר נגדנו מה שאמר דוד המלך ע"ה ותהלים סו. ט. שויתי ה' כו', ששם הו"יה יהא תמיד מציייר לגדנו אמיתות הויתו שהוא הוה ומהוה כל הויות. ואנו אומרים ותהלים פה. ט. הראנו ה' חסדך, רצ"ל כן

הוא הרבה כי כמה אלפים עולמות מתקנים אחר הדיבור שלומד כהוגן ועל דבר הנזכר:
או יאמר עשה תורתך קבע. כשתלמוד או תתפלל תראה שדיבורך יהיה קבוע למעלה. אמר מעט ועשה הרבה, שתאמר מעט בתפלה ואף על פי כן תעשה ותפעיל הרבה למעלה:

ודרוי מקבל את כל האדם כסבר פנים יפות
רצ"ל כל מה שיגיע אליך ממנו ית"ש הן איזה מקריות תקבלם באהבה ובחבה וכסבר פנים יפות:

או יאמר והיי מקבל את כל האדם כסבר פנים יפות. רצ"ל הפירוש כי כל נשמה היא קשורה בשורשה, כמד"א (ישעי' ס. נא) נצור מטעי כו' כנ"ל. ולזה יש בתורה ששה ושלושים כריתות, כי לכל נשמה יש לה ל"ו מיתרים שבהם קשורה ומקושרת בשורש העליון, וכשאדם עובר על כרת אחד רח"ל אוי נכרת משורש אחד למעלה, וכמו כן בכל כרת ח"ו, עד ח"ו כשעובר על כל הכריתות או נכרת לגמרי רח"ל ועבר ובסל מן העולם ואין לו תקומה כלל לא בזה ולא בבא, ועם כל זה יש מקום הנקרא כנסת ישראל שבו כלולים כל נשמות עושי רצונו ונקרא כל האדם. והו שאמר התנא כשאחה עושה כו, שתעשה תורתך קבע, תזכה לקבל ולמשוך החיות הקדוש מזה העולם הנקרא כל אדם מכללות נשמות עושי רצונו:

או יאמר עשה תורתך קבע. על דרך דאיתא
נספר יצירה קבען בפנה. ירצה על כ"ב אתוון שבחם ברא הבורא ית"ש כל העולמות וקבען בפנה האדם. ונמצא שכן הוא ודאי כשאדם מדבר איזה דיבורים הן בתורה או בתפלה ודאי מנענע כל העולמות בזה. למשל כששלשלת וראשה קשורה באיזה מקום אחד, ואם אוחז בראשה השני

... כל מה שאתה רוצה להעלותה עד תפוח